

Зарихта Ольга Володимирівна,
учитель української мови й літератури,
Тернопільський академічний ліцей «Українська гімназія»
імені Івана Франка

УПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МЕДІАОСВІТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ Й ЛІТЕРАТУРИ

Немає нічого чеснішого і шляхетнішого, як навчити інших того, що сам якнайкраще знаєш. У тому, що це незаперечна істина для будь-якого педагога, я переконалася і продовжую переконуватися щодня, спілкуючись із своїми вихованцями. Коли вживаєш поняття медіаосвіта, перше, що спадає на думку, – це навчання за допомогою медійних засобів (преси, радіо і телебачення), тобто своєрідна медіаграмотність. Це поняття не нове. Відповідно до концепції медіаосвіти в нашій країні, ухваленої у травні 2010 року постановою Президії Академії педагогічних наук України, уже тринадцять років поспіль зусилля багатьох педагогів спрямовані на формування певної медіакультури під час проведення навчальних занять. Тоді ми будували грандіозні плани, сподіваючись за десятиліття сформувані чітку систему взаємодії потужних медіаресурсів із конкретними практичними завданнями на уроках філологічного циклу. Проте час і початок повномасштабного вторгнення внесли суттєві корективи стосовно того, як реалізовувати усе це в щоденній практиці. Поза всяким сумнівом, медіаосвіта – це складний процес, у якому чітко виділяють чотири пріоритети: медіаімунітет, медіаобізнаність, медіаграмотність і медіатворчість [3]. Загальновідомо: цілі навчання не є сталою величиною. Вони формуються на основі соціального запиту. Соціальне так чи інакше пов'язане з особистим. Тобто існує тісний зв'язок між медіакультурою суспільства і медіакультурою кожної конкретної людини. Використання медіапростору передбачає безпосереднє використання медіатексту – повідомлення або ж тексту будь-якого медійного виду або жанру [2]. Тематика і зміст сучасних медіатекстів різноманітні. Їхня специфіка полягає в тому, що такий продукт, маючи універсальні риси: слово, звук, візуальність (кінокадри, фото, відеосюжети), розрахований на масову аудиторію і миттєво розповсюджується у соціальних мережах. Тож завдання вчителя в тому, щоб не тільки вміло скористатися певним медіапродуктом, але й зробити усе можливе, щоб він змусив учнів його проаналізувати й критично переосмислити. Погоджуюсь, що це важко і не

завжди виходить з першого разу. Проте затрачені зусилля і наполегливість здатні робити неможливі речі, формуючи в молодих людей власний і незаангажований погляд на події, літературних персонажів, уміння зіставляти, порівнювати й робити висновки.

Література – це мистецтво, а мистецтво розраховане передусім на почуття. Кожен художній твір, який вивчається, учні повинні не тільки зрозуміти, але й пережити. Ми живемо в час великого потрясіння і драматизму. Тому так важливо сьогодні на уроках проводити конкретні паралелі між нашою історією, літературними творами як творчим її трактуванням і жорстокою реальністю, свідками якої ми усі стали. Я глибоко переконана в тому, що не можна сьогодні залишати наших учнів наодинці з самим собою, власними проблемами чи сумнівами щодо прочитання, точніше трактування того чи іншого художнього твору і сподіватися, що вони згодом стануть високодуховними особистостями. Людська природа і соціальні відносини побудовані так, що пустоти бути не може. Відсутність моральності відразу заповнюється аморальністю, відсутність добра – злом [1]. Тому так необхідно заповнювати життя наших дітей чимось світлим, гуманним, гармонійним, добрим, чистим, неспотвореним брудом вигоди та користі. Інакше кажучи, використовуючи для розуміння художніх творів конкретний медіапродукт, допомагати нашим дітям розібратися у непростих життєвих колізіях, на прикладі відомих літературних героїв та не менш знаних медійних осіб, вчити їх чітко розмежовувати добро і зло, жертвність і корисливість, порядність і лицемірство.

Медіаграмотний учень повинен критично та усвідомлено оцінювати медіатексти, підтримувати критичну дистанцію по відношенню до популярної культури та чинити супротив маніпуляціям [3]. Зауважу, що використовувати медіапродукти можна по-різному. Зрозуміло, що кожен учитель обирає для себе найбільш прийнятні та ефективні з них, відповідно до цілей навчального заняття чи позааудиторного заходу. Це можуть бути друковані ЗМІ, інтернет та аудіомедія (відеофільми). Медіаосвіта дає людині можливість самозахисту, вчить критично сприймати медійні повідомлення [2]. Одним із прикладів створення власної медіаторчості може бути проєктна робота на основі готового медіапродукту. Запропонувавши старшокласникам змонтований власноруч відеоряд, який би яскраво продемонстрував унікальність українців

як нації, я запропонувала їм переглянути документальну стрічку «Код нації» (самостійно обравши для них інформацію – моя медіаобізнаність). Потім дала завдання проявити власну медіаграмотність, вибравши із фільму найважливіше – базові цінності українців, завдяки яким ми – єдина нація (земля, територія, свобода і мова). Поступово, виконуючи лише роль модератора, спонукала до найскладнішого – медіаторчості (ще більше звузити коло, залишивши у фільмі тільки те, що стосується мови та її впливу на підсвідомість людини). І таких прикладів є чимало.

Переконана, що багато вчителів роблять щось подібне, пропонуючи своїм учням використовувати як готові медіапродукти, так і створювати власні. Безумовно, час формує нове покоління учнів. Завдання ж учителя, зокрема вчителя-філолога, – прищепити їм любов до рідного слова, виховувати (що дуже актуально сьогодні) почуття патріотизму. Ми з вами живемо у третьому тисячолітті. Це уже не час для становлення. Це своєрідна альтернатива: бути чи не бути. Необхідне нове мислення, щоб не минуло формувало сучасний тип українця, а щоб сучасний українець був здатен формувати майбутнє. А це наші з вами учні, яких треба цьому навчити, яким треба дати хорошу базу і сприяти формуванню в них національної гідності та християнських чеснот, щоб не дай Боже, не справдилися слова Ліни Костенко: «Жах не в тому, що щось зміниться, жах у тому, що все може залишитися так само». Тож робімо усе можливе й неможливе теж, аби достукатися до кожної дитини, адже найголовніше у медіаосвіті – розвивати у наших учнях вміння брати із засобів масової інформації лише найцінніше, сміливо відкидаючи так зване «медіасміття».

ЛІТЕРАТУРА

1. Беланова Р. Наскільки прекрасна людина, якщо вона (справді) людина. *Рідна школа*. 2012. №10. С. 22-23
2. Гуріненко І.Ю. Медіаосвіта як засіб професійної підготовки фахівця цивільного захисту. Інформаційні та телекомунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: зб. наук. праць / за ред. М.М. Козяра та Н.Г. Ничкало. Львів: ЛДУ БЖД, 2009. Ч. 1. 253 с.
3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник [ред.-упор. В. Ф. Іванов, О. Волошенюк; за науковою редакцією В. В. Різуна]. Київ: Центр Вільної Преси, 2013. 352 с.